

Van arbeidsaftrek naar arbeidskorting. Op weg naar een tweetaks?

Koen Caminada

Koen Caminada
Afdeling Openbare Financien,
Fiscaal-economisch
departement, Faculteit der
Rechtsgeleerdheid,
Universiteit Leiden.

Het voorstel van de nieuwe inkomstenbelasting 2001 (IB 2001) heeft brede politiek steun in de Tweede Kamer gekregen. Er is vooral gediscussieerd over de inkomenspositie van middengroepen (met jonge kinderen) en over de vraag of een forfaitair, of het werkelijk rendement (inclusief vermogenswinsten) van vermogen in box III zou moeten worden belast. Voor het laatste valt veel te zeggen. Hoe dan ook, vanwege stabiliteit in de belastingopbrengsten en om een dam op te werpen tegen fiscaal trapezewerk komt er een laag vast tarief van 30% over een fictief rendement van 4% op (bijna) alle vormen van vermogen.

Een ander pikant element uit de belastingplannen heeft veel minder de aandacht getrokken: de omzetting van de aftrek voor werkelijke en forfaitaire arbeidskosten in een arbeidskorting. Wordt hier de eerste stap gezet naar veel verdere aftrekbeperking om *nog* lagere belastingtarieven te financieren? Onder het huidige progressieve stelsel rekenen belastingplichtigen aftrekposten af tegen hun toptarief. Progressie in de tariefstructuur impliceert niet alleen dat hogere inkomens tegen een hoger tarief worden belast, maar ook dat een bepaald bedrag aan aftrek voor veelverdieners in guldens meer oplevert dan voor mensen met bescheiden inkomens. Dit is een wezenlijk onderdeel van het huidige progressieve belastingstelsel. In de nieuwe belastingwet wordt dit principe deels verlaten.

In de IB 2001 worden twee soorten aftrekposten niet langer tegen het toptarief van belastingplichtigen verrekend: in de plaats hiervan komen voor iedereen gelijke bedragen aan korting op de verschuldigde belasting (tax credits). De belastingvrije sommen worden omgezet in algemene heffingskortingen en een vaste arbeidskorting voor werkenden komt in de plaats van de huidige arbeidskostenaftrek. Deze systematiek biedt mogelijkheden om lagere toptarieven (waarvan hogere inkomens profiteren) te financieren via de beperking van het fiscale voordeel van aftrekposten (waarvan vooral hogere inkomens last hebben). Hoe zit dat?

De belastingvrije som is meer waard voor mensen die over hun laatstverdiende gulden veel belasting betalen. Omzetting in een vast bedrag treft logischerwijs burgers die nu aftrekken tegen het 50%- en 60%-tarief. Lagere tarieven (in de IB 2001 respectievelijk 42% en 52%) bieden deze belastingplichtigen echter compensatie. Fundamenteel anders ligt de omzetting van de arbeidskostenaftrek in een arbeidskorting; die korting geldt immers *niet* voor iedereen. Alleen werkenden krijgen vanaf het minimumloon een vast bedrag aan korting (1770 gulden); uitkeringsgerechtigden krijgen geen arbeidskorting. Voor werkenden - en dat is nieuw - zullen positieve en negatieve inkomensbestanddelen fiscaal verschillend worden behandeld. Arbeidsinkomen blijft in het nieuwe stelsel tegen oplopende tarieven belast (progressie), maar voor arbeids-

kosten geldt een vast bedrag (tax credit).

Hier wordt de weg geopend om in de toekomst ook alle andere aftrekposten als tax credit te behandelen. Compenseer hogere inkomens via nog lagere toptarieven. Een "flat rate tax personal income tax" komt dan in zicht. Mits slim vormgegeven, kunnen de koopkrachteffecten van zo'n kostendekkende uitruil tussen aftrekbeperking en lagere tarieven redelijk binnen de perken blijven.

De IB 2001 gaat dus al een klein stukje in die richting. Een klein stukje, omdat vooral is gesnoeid in struikjes, terwijl de grote bomen in het bos van aftrekposten vooralsnog fier overeind staan. Zo blijft de aftrekbaarheid van de hypotheekrenteaftrek van de eerste woning en van de premies voor pensioen- en werknemersverzekeringen ongemoeid. Nu is er vanzelfsprekend nogal wat politieke moed nodig om deze aftrekposten te beperken (al dan niet in de vorm van heffingskortingen), maar ook de politieke baten - in de vorm van fors lagere tarieven - kunnen hoog oplopen.

Om de gedachte te bepalen een rekenvoorbeeld. Wanneer alle resterende aftrekposten onder de Wet IB 2001 als tax credit zouden worden behandeld, levert dat de schatkist zo'n 25 miljard gulden extra op. Dit bedrag is voldoende om een aantrekkelijke tariefstructuur te financieren, bijvoorbeeld twee schijven met tarieven van 30% en 40%, waarbij de eerste schijf doorloopt tot 100 duizend gulden (ten opzichte van de IB 2001 zijn de laagste drie schijven samengevoegd). Bij een gelijke opbrengst voor de schatkist zijn dus slechts twee oplopende tarieven nodig. Vooral de tarieven voor midden- en hogere inkomens dalen in het rekenvoorbeeld, omdat deze groepen vaak en veel gebruikmaken van aftrekposten. Hun verlies aan fiscaal voordeel van aftrekposten als gevolg van tax credits wordt zo gecompenseerd door tariefverlaging. Aangezien de progressieve werking van het stelsel dan nauwelijks afneemt, kunnen uit het oogpunt van een rechtvaardige belastingdrukverdeling weinig bezwaren tegen zo'n uitruil worden ingebracht.

Deze systematiek sluit naadloos aan bij de Wet IB 2001, waarover politieke overeenstemming bestaat. Het inkomensbegrip en de aftrekbaarheid van ondermeer de hypotheekrente en pensioenpremies blijven als zodanig gehandhaafd. Wel zullen aftrekposten tegen een lager tarief worden afgerekend conform de systematiek van de nieuwe arbeidskorting. Kortom, de introductie van tax credits biedt interessante perspectieven. Vooralsnog blijven de (top)tarieven door de resterende aftrekposten hoger dan nodig.